

Ο εικοστός αιώνας σημαδέυτηκε από την επανάσταση στη φυσική —από τις μεγάλες θεωρίες της σχετικότητας και των κβάντα. Ο αιώνας που μόλις άρχισε φαίνεται ότι θα σημαδευτεί από την επανάσταση στη βιολογία. Κεντρικό θέμα του σημερινού τεύχους είναι αυτή η επανάσταση και οι συνέπειές της.

Η πιο επαναστατική αλλά και εντυπωσιακή στιγμή της επανάστασης στη βιολογία (θεωρίες της εξέλιξης, βιοχημεία, μοριακή βιολογία, γενετική) ήταν η πρόσφατη χαρτογράφηση του ανθρώπινου γονιδιώματος. Βέβαια μόνη η χαρτογράφηση δεν αρκεί για τη γνώση της περίπλοκης ολότητας που είναι ο ανθρώπινος οργανισμός, και οι θριαμβολογίες υπηρετούν περισσότερο την προπαγάνδα και τα συμφέροντα που σχετίζονται με τη γνώση και την εκμετάλλευση του ανθρώπινου γονιδιώματος. Εντούτοις το θαυμαστό αυτό επίτευγμα δε θα ήταν δυνατόν να υποτιμηθεί. Στο σημερινό αφιέρωμα αναφερόμαστε στη χαρτογράφηση του ανθρώπινου γονιδιώματος και στις κοινωνικές συνέπειές του.

Μία πρώτη, ιδεολογική συνέπεια είναι η αναβίωση ενός μηχανιστικού αναγωγισμού. Σύμφωνα με το βιολογικό αναγωγισμό, τα γονίδια είναι όχι μόνο υπεύθυνα για τα χαρακτηριστικά του οργανισμού και τις τυχόν ασθένειες που μπορούν να εκδηλωθούν, αλλά και για το συνολικό χαρακτήρα του ατόμου, ακόμα και τις ηθικές και τις πολιτικές αντιλήψεις του. Ο σύγχρονος βιολογικός αναγωγισμός έδωσε επιχειρήματα στις φυλετικές διακρίσεις, στο ρατσισμό, στα νεο-φασιστικά κινήματα, και δικαιώνει τις οικονομικές-ταξικές ανισότητες. Συνολικά θεμελιώνει τη μοιρολατρική αντίληψη για την ιστορία, η οποία δήθεν καθορίζεται από τα γονίδιά μας. Η ανθρώπινη βαρβαρότητα, ειδικά, δεν είναι, κυρίως, προϊόν κοινωνικών συνθηκών. Είναι συνέπεια κάποιου γενετικού σφάλματος, άρα αιώνια και αμετάκλητη. Τα πρώτα άρθρα του αφιερώματος αναλύουν κριτικά τις ιδεολογικές συνέπειες του βιολογικού αναγωγισμού. Τα προβλήματα ηθικής αναδύονται με οξύτητα στις σημερινές κοινωνίες της κρίσης και του χυδαίου αστικού ευδαιμονισμού. Ο καθηγητής Αγουρίδης εξετάζει αυτό το πρόβλημα από τη σκοπιά των θρησκειών.

Αλλά, όπως είναι γνωστό, η επανάσταση στη βιολογία έχει δραματικές επιπτώσεις στην καθημερινή μας ζωή, στην υγεία και στο περιβάλλον. Τα γενετικά μεταλλαγμένα τρόφιμα έχουν άγνωστες ακόμα συνέπειες στην υγεία και στο μέλλον του ανθρώπινου είδους. Η χρησιμοποίηση μεταλλαγμένων σπόρων στη γεωργία και ποικιλιών στην κτηνοτροφία και ο έλεγχος και η εκμετάλλευση αυτών των σπόρων και των ποικιλιών από μια μικρή ομάδα πολυεθνικών δημιουργούν τρομακτικούς κινδύνους για την υγεία, τη βιοποικιλότητα και την οικολογική ισορροπία του πλανήτη. Τα δυο τελευταία άρθρα του αφιερώματος αναλύ-

ουν αυτό το πρόβλημα και τους κινδύνους που συνεπάγεται η χρησιμοποίηση της σχετικής γνώσης όταν τίθεται στην υπηρεσία των πολυεθνικών.

Τέλος, η γνώση του ανθρώπινου γονιδιώματος και η εκμετάλλευση αυτής της γνώσης από το ιδιωτικό κεφάλαιο έχει ήδη αρχίσει να έχει τραγικές συνέπειες για τους εργαζομένους. Αν, π.χ., ένας εργαζόμενος έχει κάποιο γονίδιο που συνεπάγεται την πιθανή εκδήλωση σοβαρής νόσου, π.χ. καρκίνου, σχιζοφρένειας κ.λπ., τότε ο άνθρωπος αυτός θα είναι απίθανο να προσληφθεί από κάποια εταιρεία. Το ίδιο δύσκολο θα είναι να ασφαλιστεί σε κάποια ασφαλιστική εταιρεία. Με βάση τη γνώση του γονιδιώματος, ο άνθρωπος θα υποβιβαστεί —αν δεν υπάρξουν αντιστάσεις— σε βιολογική μηχανή παραγωγής υπεραξίας ή παροχής υπηρεσιών. Θα μετατραπεί ακόμα περισσότερο σε μετέωρο ον που θα μπορεί να πωλήσει την εργατική του δύναμη και να επιβιώσει, μόνο αν η «δισκέτα», στην οποία θα συμπυκνώνεται η ανθρώπινη υπόστασή του, δε θα υποδηλώνει κάποια πιθανή ασθένεια. Ελπίζουμε η αντίσταση των εργαζομένων να αποτρέψει την είσοδο σ' αυτό το «μετα-μοτέρνο» μεσαίωνα.

Στο σημερινό τεύχος δημοσιεύεται επίσης μια επίκαιρη μελέτη για την εξουσιαστική διάσταση του ιατρικού λόγου, καθώς και η συνέχεια της επίσης επίκαιρης μελέτης του καθηγητή Πάκου για την αξιολόγηση του πανεπιστημιακού έργου. Επίσης στο τεύχος αυτό κάνουμε μία σύντομη αναφορά στο έργο του μεγάλου Γάλλου ποιητή Henri Michaux, εγκαινιάζοντας μια σειρά με γενικό τίτλο: Ποιητές του Εικοστού Αιώνα. Επίσης στο τεύχος αυτό δημοσιεύεται μια εκτενής κριτική του βιβλίου της Μαρίας Αντωνοπούλου από τον Π. Σωτήρη και απάντηση της συγγραφέως με θέμα το φιλοσοφικό υλισμό. Νομίζουμε ότι αξίζει να ανοίξουμε τη συζήτηση γύρω απ' αυτό το παραμελημένο θέμα, στα πλαίσια της γενικότερης μάχης στο μέτωπο του υλισμού και ειδικά στο μέτωπο του υλισμού στις φυσικές επιστήμες. Τέλος, δυο κείμενα του τεύχους αφιερώνονται στις διαδηλώσεις στην Πράγα. Οι συγγραφείς παρουσιάζουν αυτή την εκδήλωση αντίστασης στα πλαίσια μιας γενικότερης θεώρησης της κεφαλαιοκρατικής παγκοσμιοποίησης. Το σημερινό τεύχος ολοκληρώνεται με έναν αριθμό επίκαιρων σχολίων για τις νέες εργασιακές σχέσεις, τη «διαπλοκή», την εκπαιδευτική αντιμεταρρύθμιση, τις προσπάθειες της Ιεραρχίας για ιδεολογική ηγεμονία και την αλληλεγγύη στο αντιιμπεριαλιστικό-αντικαπιταλιστικό κίνημα στο Μεξικό.

Στο σημερινό τεύχος παρουσιάζουμε σχέδια του Henri Michaux επιλεγμένα από την Μαρία Κοκκίνου, απ' αφορμή το μικρό αφιέρωμα στον ποιητή, το οποίο επιμελήθηκε ο Ανδρέας Παγουλάτος.